

Rafał Łukasiewicz*

**DOPUSZCZALNOŚĆ UMOWNEGO KSZTAŁTOWANIA
RELACJI PRAWNO-RODZINNYCH NA PRZYKŁADZIE
KONTAKTÓW RODZICÓW BIOLOGICZNYCH
Z PRZYSPOBIONYM DZIECKIEM.
UWAGI NA TLE PRAWNO-PORÓWNAWCZYM**

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza komparatystyczna polskich i amerykańskich rozwiązań prawnych dotyczących prawa do kontaktu rodzica naturalnego z dzieckiem przysposobionym. Wymaga to w pierwszej kolejności zbadania, czy na gruncie polskiego prawa rodzinnego istnieje możliwość umownego kształtowania stosunków rodzinno-prawnych. Dla prowadzenia badań prawno-porównawczych konieczne jest także przedstawienie, przynajmniej w ogólnym zarysie, instytucji *open adoption* oraz wskazanie implikacji prawnych zawarcia *postadoption contact agreement*. Pozwoli to odpowiedzieć na pytanie, czy inspirowanie się prawem amerykańskim w odniesieniu do tego zagadnienia byłoby właściwe.

Słowa kluczowe: przysposobienie, adopcja, Stany Zjednoczone, kontakty

* dr Rafał Łukasiewicz, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego, e-mail: lukasiewiczrafal@op.pl

Wprowadzenie

Historyczne przeobrażenia instytucji przysposobienia doprowadziły do odejścia od modelu kontraktowego w kierunku modelu sądowego¹. Stosunki między stronami stosunku przysposobienia są regulowane przede wszystkim na podstawie przepisów *ius cogens*. W przeciwieństwie do prawa polskiego, amerykańskie rozwiązania normatywne zdecydowanie szerszej uwzględniają możliwość umownego kształtowania stosunków rodzinno-prawnych. Doskonałym przykładem może być *postadoption contact agreement*, co ma na celu określenie prawa do kontaktów rodzica dziecka po orzeczeniu tzw. otwartej adopcji (*open adoption*).

Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza komparatystyczna polskich i amerykańskich rozwiązań prawnych dotyczących prawa do kontaktu rodzica naturalnego z dzieckiem przysposobionym. Wymaga to w pierwszej kolejności zbadania, czy na gruncie polskiego prawa rodzinnego istnieje możliwość umownego kształtowania stosunków rodzinno-prawnych. Dla prowadzenia badań prawno-porównawczych konieczne jest także przedstawienie, przynajmniej w ogólnym zarysie, instytucji *open adoption* oraz wskazanie implikacji prawnych zawarcia *postadoption contact agreement*. Pozwoli to odpowiedzieć na pytanie, czy inspirowanie się prawem amerykańskim w odniesieniu do tego zagadnienia byłoby właściwe.

Umowne kształtowanie stosunków rodzinno-prawnych w prawie polskim

Cywilistyczne podejście do zasady autonomii woli, które przejawia się głównie w funkcjonowaniu zasady swobody umów, ze względu na szczególną specyfikę prawa rodzinnego, musiało zostać poddane pewnym ograniczeniom². Umowne kształtowanie stosunków rodzinno-prawnych należy do wyjątków. Zasada autonomii woli jest bowiem w prawie rodzinnym realizowana na podstawie innych niż umowa konstrukcji normatywnych, takich jak czynności rodzinno-prawne.

¹ A. Stelmachowski, *Przysposobienie w polskim prawie rodzinnym*, Warszawa 1957, s. 88; B. Walaszek, *Przysposobienie w polskim prawie rodzinnym oraz w polskim prawie międzynarodowym prywatnym i procesowym*, Warszawa 1966, s. 37.

² M. Goettel, *Umowy w prawie rodzinnym – zarys koncepcji*, w: *Europeizacja prawa prywatnego*, t. I, red. M. Pazdan i in., Warszawa 2008, s. 301.

W doktrynie wskazuje się, że możliwość stosowania umów w odniesieniu do stosunków rodzinno-prawnych o charakterze osobistym jest wykluczona³. W przypadku stosunków majątkowych sytuacja jest nieco mniej jednoznaczna. Można wyróżnić dwie kategorie umów – pierwsze można określić jako umowy nazwane w prawie rodzinnym (majątkowe małżeńskie, dotyczące obowiązku alimentacyjnego, o podział majątku wspólnego małżonków). Po drugie, będą to inne umowy zawierane na zasadach ogólnych przez wszystkie podmioty prawa cywilnego, niezależnie od występujących między nimi stosunków prawno-rodzinnych⁴.

Interesującą konstrukcją prawną, którą wprowadzono do prawa polskiego pod wpływem inspiracji rozwiązaniami amerykańskimi, jest porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem (art. 58 § 1 i art. 107 k.r.o.⁵). Jak wskazuje się w doktrynie, porozumienie ma cechy umowy⁶. Zgodzić należy się z twierdzeniem B. Czecha, zgodnie z którym to sąd, a nie małżonkowie lub rodzice, rozstrzyga sprawę w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymania kontaktów rodziców z dzieckiem, a porozumienie stanowi jedynie element stanu faktycznego ustalanego i ocenianego przez sąd⁷. Analizując możliwość wprowadzenia w prawie polskim *postadoption contact agreement*, należy mieć na względzie ujęcie jej na zasadach podobnych do planu wychowawczego.

³ M. Goettel, *Umowy...*, s. 303.

⁴ *Ibidem*.

⁵ Ustawa z 25.02.1964 r., Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. 2015, poz. 2082 z późn. zm.

⁶ B. Czech, *Art. 58 k.r.o. w związku z problematyką ustawy nowelizującej z dnia 6 listopada 2008 r.*, „Rodzina i Prawo” 2009, nr 12, s. 21; W. Stojanowska, *Ochrona dobra dziecka rozwodzących się rodziców – „plan wychowawczy” według koncepcji stosowanej w USA i postulat przeniesienia jej na grunt polskiego prawa rodzinnego*, „Rodzina i Prawo” 2009, nr 12, s. 44–45; T. Sokołowski, *Skutki prawne rozwodu*, Poznań 1996, s. 81–82; B. Długołęcka, *Porozumienie małżonków wykonywaniu władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie*, „Studia Prawnoustrojowe” 2013, nr 20, s. 34–35; D. Krekora-Zajac, *Porozumienie rodziców o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej*, „Studia Iuridica” 2009, nr 50, s. 64; por. R. Zegadło, *Porozumienia i ugody dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem*, „Rodzina i Prawo” 2010, nr 16, s. 25; odmiennie: J. Gajda, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012, s. 559; J. Winiarz, *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2010, s. 556.

⁷ B. Czech, *Art. 58 k.r.o....*, s. 26.

Prawo rodzica do kontaktów z dzieckiem przysposobionym w prawie amerykańskim

W amerykańskim prawie adopcyjnym mocniej, aniżeli w prawie europejskim, zwraca się uwagę na to, że podmiotami zaangażowanymi w stosunek przysposobienia są nie tylko jego strony, ale również rodzice dziecka. Wyrazem takiego zapatrywania jest występujący w Stanach Zjednoczonych termin *adoption triangle*, który symbolizuje trzy strony uczestniczące w przysposobieniu – dzieci, przysposabiających oraz rodziców biologicznych⁸. W prawie amerykańskim można wyróżnić dwa główne rodzaje przysposobienia – *close adoption* oraz *open adoption*⁹. Pierwszy z nich oparty jest na założeniach podobnych do polskiego przysposobienia całkowitego. Kluczowe znaczenie odgrywa więc utrzymanie w tajemnicy przysposobienia oraz brak kontaktu pomiędzy rodzicami dziecka a przysposabiającymi. Ze względu na analizowaną problematykę, znacznie więcej miejsca należy natomiast poświęcić instytucji *open adoption*, która polega na wymianie informacji lub kontaktów między rodzicami adopcyjnymi i biologicznymi przysposobionego dziecka, przed lub po jego przysposobieniu¹⁰. Rodzice dziecka i przysposabiający znają się i sami ustalają, jak mają

⁸ Szerzej: A. Baran, R. Pannor, A.D. Sorosky, *The Adoption Triangle: The Effects of the Sealed Record on Adoptees, Birth Parents, and Adoptive Parents*, Nowy Jork 1989; E.W. Carp, *Family Matters. Secrecy and disclosure in the history of adoption*, Cambridge–Londyn 1998, s. 149–150; K. Bagan-Kurluta, *Przysposobienie międzynarodowe dzieci*, Białystok 2009, s. 369–370.

⁹ W prawie amerykańskim wyróżnia się wiele rodzajów przysposobienia. Bogatą typologię wskazał R. Hicks, *Adoption. The essential Guide to Adopting Quickly and Safely*, Nowy Jork 2007, s. 11–27. Najczęściej jednak wskazuje się, poza *open adoption* i *close adoption* na *independent adoption* i *agency adoption*. M.T. McDermott, *Agency Versus Independent Adoption. The case for Independent Adoption*, „The Future of Children” 1993, vol. 3, nr 1, s. 147–152; S.N. Katz, *Family Law in America*, Nowy Jork 2011, s. 158–161.

¹⁰ M.in. A. Baran, R. Pannor, *Perspectives on Open Adoption*, „The Future of Children” 1993, vol. 3, nr 1, s. 122; A. Baran, R. Pannor, A.D. Sorosky, *Open adoption*, „Social Work” 1976, nr 21, s. 97–100; M. Berry, *Risks and benefits of Open Adoption*, „The Future of Children” 1993, vol. 3, nr 1, s. 126; R.H. Farr et al., *Adoptees’ Contact With Birth Relatives in Emerging Adulthood*, „Journal of Adolescent Research” 2013, nr 29 (1), s. 45–66; H.D. Grotevant, Y.V. Perry, R.G. McRoy, *Openness in Adoption: Outcomes for Adolescents within Their Adoptive Kinship Networks*, w: *Adoption Factbook IV. The most comprehensive source for adoption statistics nationwide*, Waszyngton 2007, s. 439–452; S.N. Katz, *Family Law...*, s. 167–174, 180–181; G. Miller-Wrobel, H.D. Grotevant, J.K. Kohler, *Open Adoption: How Is It Working*, <https://www.cradle.org/sites/default/files/Publications/Article-20on-20Open-20Adoption.pdf> (4.08.2016); D.H. Siegel, S.L. Smith, E.B. Donaldson, *Openness adoption. From Secrecy and Stigma to Knowledge and Connections*, Nowy Jork 2012; B.Z. Sokoloff, *Atencedants...*, s. 24; F.G. Reamer, D.H. Siegel, *Ethical Issues in Open Adoption: Implications for Practice, Families in Society*, „The Journal

wyglądać ich relacje w przyszłości. Kontakt postadopcyjny może polegać jedynie na corocznej korespondencji, przesyłaniu fotografii, ale również na regularnych wizytach rodzica dziecka.

W doktrynie amerykańskiej przeważają głosy krytyczne względem konstrukcji umożliwiającej rodzicowi biologicznemu kontakt z dzieckiem przysposobionym. Podnosi się przede wszystkim, że stosunek przysposobienia rozwija się dynamicznie. Fakt, że kontakty z dzieckiem rodzica na początku kształtowania się relacji między stronami stosunku przysposobienia mogą być użyteczne nie oznacza, że w przyszłości kontakt taki może wręcz godzić w dobro małego. Kontakt z rodzicem biologicznym może ponadto uniemożliwiać stworzenie relacji rodzic–dziecko między przysposabiającym a przysposobionym oraz destabilizować sytuację rodzinną dziecka¹¹. Z drugiej strony zwraca się uwagę, że *open adoption* może mieć też pewne pozytywne aspekty. W przypadku przysposobienia dziecka starszego przez ojczyzna albo macochę, jak również przysposobienia dziecka przebywającego dotychczas w pieczy zastępczej, pozwala na zachowanie kontaktu z krewnymi, z którymi był on wcześniej utrzymywany. Umożliwia także wybór przez rodzica przysposabiających, których sam uważa za odpowiednich¹².

Towarzyszące otwartej adopcji umowy dotyczące kontaktów dziecka z jego rodzicem stanowią niezwykle interesujący przykład kształtowania stosunków rodzinno-prawnych w oparciu o umowę¹³. Podkreślić wypada przy tym, że tego rodzaju umowy muszą zostać zatwierdzone przez sąd, który sprawdza, czy ich postanowienia są zgodne z dobrem dziecka. Co więcej, sąd monitoruje sytuację rodzinną dziecka przez cały okres małoletności i może dokonać modyfikacji

of Contemporaty Social Service” 2007, vol. 88, nr 1, s. 11–18; S. Vandivere, K. Malm, L. Radel, *Adoption in USA. A Chartbook Based on the 2007 National Survey of Adoptive Parents*, Waszyngton 2009, s. 45–49; w literaturze polskiej: R. Łukasiewicz, *Rozwiązania amerykańskie jako potencjalne źródło inspiracji dla polskiego prawa adopcyjnego*, Księga pokonferencyjna, Ogólnopolski Zjazd Kół Naukowych, Uniwersytet Rzeszowski (w druku).

¹¹ M.in. M. Berry, *Risks and benefits...*, s. 128–129; J.H. Hollinger, *Adoption Law*, „The Future of Children” 1993, vol. 3, nr 1, s. 50–51; A. Baran, R. Pannor, *Perspectives...*, s. 123–124; R. Łukasiewicz, *Rozwiązania amerykańskie...*

¹² M.in. M. Berry, *Risks and benefits...*, s. 126–127; A. Baran, R. Pannor, *Perspectives...*, s. 122; *Postadoption Contact Agreements Between Birth and Adoptive Families*, Child Welfare Information Getaway, s. 2, <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/cooperative.pdf> (4.08.2016).

¹³ Należy przy tym zauważyć, że *postadoption contact agreement* nie zawsze dotyczy kontaktów z rodzicami dziecka. Tego rodzaju umowy są niekiedy zarezerwowane dla innych podmiotów, takich jak dziadkowie dziecka czy osoby sprawujące wcześniej nad nim pieczę zastępczą, szerzej *Postadoption Contact Agreements Between...*, s. 3.

uprawnień rodzica do kontaktów z dzieckiem. Należy także zaznaczyć, że pisemne umowy określające zasady kontaktów rodzica z dzieckiem po przysposobieniu nie występują we wszystkich stanach, co więcej, nie wszędzie istnieje możliwość egzekucji w przypadku niedotrzymania postanowień umownych¹⁴. Interesujące jest, że sąd w takich sytuacjach może czasami nakazać podporządkowanie się ustaleniom umownym, a nawet orzec o odszkodowaniu.

Kontakty rodzica z dzieckiem przysposobionym w prawie polskim

Problematyce kontaktów rodziców z dzieckiem po orzeczeniu przysposobienia polska doktryna prawa cywilnego nie poświęca wiele miejsca¹⁵. Zgodnie z art. 121 § 3 k.r.o., wskutek przysposobienia ustają prawa i obowiązki przysposobionego wynikające z pokrewieństwa względem jego krewnych, jak również prawa i obowiązki tych krewnych względem niego. Powyższy przepis stanowi podstawę normatywną ustania prawa do kontaktów w przypadku przysposobienia całkowitego oraz pełnego. W odniesieniu zaś do przysposobienia niepełnego, w doktrynie przeważał słuszny pogląd opowiadający się za utrzymaniem prawa do kontaktów rodzica z dzieckiem przysposobionym¹⁶.

Użyteczność umowy (porozumienia), która określałaby kontakty rodzica z dzieckiem po orzeczeniu przysposobienia, można rozważyć przede wszystkim w odniesieniu do dwóch przypadków – przysposobienia, w którym w zakresie doboru stron nie uczestniczył ośrodek adopcyjny oraz przysposobienia niepełnego.

Przysposobienie, w którym przysposabiający oraz przysposobiony zostali do siebie dobrani poza działalnością ośrodka adopcyjnego, stanowiło w ostatnim czasie przedmiot istotnych zmian w prawie. Wprowadzenie do Kodeksu

¹⁴ Szerzej: J.D. LeCheminant, *How Court-Enforceable Contact Agreements Undermine the Adoptive Family*, w: *Adoption Factbook IV. The most comprehensive source for adoptiostatistics ration wide*, Alexandria 2007, s. 469–472; J. Fairfax, *Postadoption Contact Agreements in Open Adoption*, The newsletter of „Families for Private Adoption” 2012, vol. 3, s. 1.

¹⁵ Zwracał na to uwagę T. Justyński, *Prawo do kontaktów z dzieckiem*, Warszawa 2009, s. 60.

¹⁶ J. Ignatowicz, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012, s. 961; B. Walaszek, *Przysposobienie...*, s. 273; J. Gajda, *Tajemnica przysposobienia i jej ochrona w polskim prawie cywilnym*, Przemysł–Rzeszów 2012, s. 204–205; R. Zegadło, w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. J. Wierciński, Warszawa 2014, s. 859; T. Justyński, *Prawo do kontaktów...*, s. 61.

rodzinnego i opiekuńczego instytucji przysposobienia ze wskazaniem zrodziło pytanie, czy wskutek nowelizacji ograniczono możliwość wyrażenia przez rodziców zgody na przysposobienie na podstawie art. 119 § 1 *in principio* k.r.o. przez podmioty niewymienione w art. 119^{1a} k.r.o.¹⁷ Niezależnie od zajętego w tej kwestii stanowiska, należy zauważyć, że widoczna jest tutaj analogia względem amerykańskiej *open adoption*, gdyż rodzice dziecka, po pierwsze, znają tożsamość przysposabiających, po drugie, godzą się na przysposobienie dziecka przez konkretnych wnioskodawców.

Oczywiście, *de lege lata*, rodzice dziecka, we wskazanych powyżej sytuacjach, nie mają prawa do kontaktów z dzieckiem, o ile nie jest to przysposobienie niepełne. Ewentualny postulat dopuszczalności zachowania prawa rodziców do kontaktów z dzieckiem za pomocą porozumienia (umowy) należy natomiast ocenić jako rozwiązanie nietrafne. Już wcześniej wskazano krytyczne argumenty przeciwko *postadoption contact agreement* w prawie amerykańskim. Zachowują one aktualność także w prawie polskim. Umożliwienie kontaktów z rodzicami dziecka na podstawie umowy pozwalającej egzekwować uprawnienia z niej wynikające sprawiałoby, że przysposabiający byłiby „rodzicami drugiej kategorii”¹⁸. Nie mogliby oni bowiem, tak jak rodzice biologiczni, decydować o tym, z kim ich dziecko może się kontaktować. Wiązałoby się to z tym, że ich pozycja prawna byłaby zdecydowanie ograniczona względem typowego katalogu praw przysługujących rodzicom i to kosztem podmiotu, który zdecydował się oddać dziecko do przysposobienia.

Dokładniej należy przyjrzeć się prawie do kontaktów w przypadku przysposobienia niepełnego. Jak już podkreślono, w odniesieniu do tego rodzaju przysposobienia powszechnie uznaje się, że prawo do kontaktów rodziców dziecka zostaje utrzymane również po orzeczeniu adopcji. Zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie brakuje jednoznacznych wskazówek, jak prawo do kontaktów miałyby być w takich przypadkach regulowane. W kontekście analizowanej problematyki naturalne wydaje się postawienie pytania, czy umowa podobna do *postadoption contact agreement* mogłaby znaleźć zastosowanie w przypadku

¹⁷ Szerzej: J. Gajda, „Adopcja ze wskazaniem” w świetle art. 119^{1a} kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, „Metryka” 2016, nr 1, s. 45–63; por. R. Łukasiewicz, Prawna regulacja przysposobienia ze wskazaniem a problem handlu dziećmi, „Monitor Prawniczy” 2016, nr 3, s. 122–126; A. Wilk, Co nowego w przysposobieniu? Nowelizacja prawa o przysposobieniu, „Metryka” 2015, nr 2, s. 189.

¹⁸ J.D. LeCheminant, *How Court-Enforceable...*, s. 470.

przysposobienia niepełnego i kształtować prawo do kontaktów rodzica biologicznego.

Przysposobienie niepełne stanowi konstrukcję osobliwą, w której dziecko jest połączone więzami rodzinno-prawnymi z dwoma rodzinami – z przysposabiającymi oraz z rodziną biologiczną. Godzi się podkreślić, że nawet uprawnienia rodzica dziecka nie ulegają zupełnemu wygaśnięciu. Najwyraźniej widać to w odniesieniu do obowiązku alimentacyjnego (art. 131 § 1 k.r.o.), który nie ulega wygaśnięciu, jak również dziedziczenia ustawowego (art. 937 k.c.¹⁹). Ukształtowanie zakresu prawa do kontaktów przy pomocy umowy rodzi jednak zasadniczy sprzeciw na gruncie polskiej kultury prawnej, w której jedynie w niezwykle ograniczonym zakresie dopuszcza się kształtowanie stosunków rodzinno-prawnych opartych na umowie. Właściwszym rozwiązaniem wydaje się poszukiwanie podstawy normatywnej takich kontaktów w aktualnie obowiązujących przepisach. W doktrynie podkreśla się, że art. 113⁶ k.r.o. nie można stosować do rodziców dziecka w przypadku przysposobienia²⁰. Wniosek taki w odniesieniu do przysposobienia niepełnego nie wydaje się być już aż tak oczywisty. Uznanie prawa do kontaktów rodzica z przysposobionym w przypadku adopcji niepełnej wynika bowiem ze stanowiska judykatury i brakuje podstawy normatywnej, która przyznawałaby je rodzicowi *expressis verbis*. Przyjęcie stanowiska, że z art. 113⁶ k.r.o. wyinterpretowana może być norma przyznająca rodzicowi prawo do kontaktów z dzieckiem przysposobionym w sposób niepełny, nie rozwiązuje jednak wszystkich problemów, gdyż wciąż nie jest ustalony zakres tych kontaktów. Być może porozumienie przysposabiających oraz rodziców dziecka w przedmiocie kontaktów mogłoby być użyteczne, podobnie jak wprowadzone do prawa polskiego porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem. Należy jednak pamiętać, że każdorazowo sąd opiekuńczy bierze pod uwagę dobro dziecka oraz w toku trwania stosunku przysposobienia może modyfikować zakres prawa do kontaktów rodzica z przysposobionym. Wątpliwe jest zatem, czy unormowanie możliwości

¹⁹ Ustawa z 23.04.1964 r., Kodeks cywilny, Dz.U. 2016, poz. 380, z późn. zm.

²⁰ J. Ignatowicz, w: *System prawa rodzinnego*, red. J.S. Piątkowski, Warszawa 1985, s. 958; E. Holewińska-Łapińska, w: *System Prawa Prywatnego*, t. 12, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smoczyński, Warszawa 2011, s. 654; por. H. Ciepla, w: *Komentarz do spraw rodzinnych*, red. J. Ignaczewski, Warszawa 2014, s. 511–512. Na marginesie warto zasignalizować, że w prawie belgijskim prawo do kontaktów rodziców w przypadku przysposobienia zostaje utrzymane w odniesieniu do tzw. przysposobienia pełnego na podstawie przepisu o kontaktach z osobami trzecimi (art. 375bis Belgijskiego Kodeksu Cywilnego), szerzej T. Justyński, *Prawo do kontaktów...*, s. 60 wraz z przywołaną tam literaturą.

sporządzenia porozumienia o utrzymaniu kontaktów rodzica z dzieckiem przysposobionym jest w tym obszarze konieczne. O ile bowiem rodzice, co do zasady, mają równorzędną pozycję względem dziecka i tzw. plan wychowawczy może okazać się przydatny, o tyle prawo rodzica do kontaktów z przysposobionym nie jest równorzędne z prawem przysposabiających do kontaktów z przysposobionym i, na ogół, w sytuacjach konfliktowych, będzie musiało mu ustąpić.

Podsumowanie

Przenoszenie rozwiązań normatywnych z obcych systemów prawnych powinno odbywać się zawsze ostrożnie i przy uwzględnieniu odmienności kultury prawnej każdego z państw. *Postadoption contact agreement* jest związane z rozpowszechnionym w Stanach Zjednoczonym przeświadczeniem o konieczności „otwierania” instytucji przysposobienia oznaczającej brak zerwania relacji dziecka z rodzicem biologicznym. Choć w prawie polskim również istnieje możliwość przysposobienia w przypadku, gdy rodzice dziecka i przysposabiający się znają, trudno optować za utrzymywaniem prawa do kontaktów rodzica z dzieckiem przysposobionym w sposób pełny, w szczególności na podstawie porozumienia (umowy).

Specyfika przysposobienia niepełnego pozwala jednak na próby uargumentowania zasadności porozumienia między rodzicami dziecka a przysposabiającymi, które mogłyby dotyczyć kontaktów z dzieckiem. Zgodnie z poglądem, który uzyskał supremację, prawo do kontaktów przysługuje rodzicom dziecka przysposobionego w sposób niepełny. Jeżeli istnieje zgodność rodziców i przysposabiających co do tego, jak te kontakty mają się kształtować, można postulować uwzględnianie porozumienia rodziców dziecka oraz przysposabiających. Należy jednak uznać, że tego rodzaju zabieg musiałby być kontrolowany przez sąd opiekuńczy, a porozumienie samo w sobie nie byłoby dla sądu i stron w żaden sposób wiążące. Wydaje się, że tego rodzaju konstrukcja normatywna nie jest w prawie polskim potrzebna wobec możliwości ustalania prawa do kontaktów rodzica z dzieckiem przysposobionym w sposób niepełny, na podstawie aktualnie obowiązujących przepisów prawnych.

Literatura

- Bagan-Kurluta K., *Przysposobienie międzynarodowe dzieci*, Białystok 2009.
- Baran A., Pannor R., Sorosky A.D., *The Adoption Triangle: The Effects of the Sealed Record on Adoptees, Birth Parents, and Adoptive Parents*, Nowy Jork 1989.
- Baran A., Pannor R., *Perspectives on Open Adoption*, „The Future of Children” 1993, vol. 3, nr 1.
- Baran A., Pannor R., Sorosky A.D., *Open adoption*, „Social Work” 1976, nr 21.
- Berry M., *Risks and benefits of Open Adoption*, „The Future of Children” 1993, vol. 3, nr 1.
- Carp E.W., *Family Matters. Secrecy and disclosure In the history of adoption*, Cambridge–Londyn 1998.
- Czech B., *Art. 58 k.r.o. w związku z problematyką ustawy nowelizującej z dnia 6 listopada 2008 r.*, „Rodzina i Prawo” 2009, nr 12.
- Długołęcka B., *Porozumienie małżonków wykonywaniu władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie*, „Studia Prawnoustrojowe” 2013, nr 20.
- Holewińska-Łapińska E., w: *System Prawa Prywatnego*, t. 12, *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, red. T. Smyczyński, Warszawa 2011.
- Farr R.H. et al., *Adoptees' Contact With Birth Relatives in Emerging Adulthood*, „Journal of Adolescent Research” 2013, nr 29 (1).
- Gajda J., *„Adopcja ze wskazaniem” w świetle art. 119^{1a} kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, „Metryka” 2016, nr 1.
- Gajda J., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012.
- Gajda J., *Tajemnica przysposobienia i jej ochrona w polskim prawie cywilnym*, Przemysł–Rzeszów 2012.
- Goettel M., *Umowy w prawie rodzinnym – zarys koncepcji*, w: *Europeizacja prawa prywatnego*, t. I, red. M. Pazdan i in., Warszawa 2008.
- Grotevant H.D., Perry Y.V., McRoy R.G., *Openness in Adoption: Outcomes for Adolescents within Their Adoptive Kinship Networks*, w: *Adoption Factbook IV. The most comprehensive source for adoption statistics rationally wide*, Waszyngton 2007.
- Ciepla H., w: *Komentarz do spraw rodzinnych*, red. J. Ignaczewski, Warszawa 2014.
- Hicks R., *Adoption. The essential Guide to Adopting Quickly and Safety*, Nowy Jork 2007.
- Ignatowicz J., w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2012.

- Fairfax J., *Postadoption Contact Agreements in Open Adoption*, The newsletter of „Families for Private Adoption” 2012, vol. 3, s. 1.
- Justyński T., *Prawo do kontaktów z dzieckiem*, Warszawa 2009.
- Katz S.N., *Family Law in America*, Nowy Jork 2011.
- Krekora-Zajac D., *Porozumienie rodziców o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej*, „Studia Iuridica” 2009, nr 50.
- Zegadło R., *Porozumienia i ugody dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem*, „Rodzina i Prawo” 2010, nr 16.
- LeCheminant J.D., *How Court-Enforceable Contact Agreements Undermine the Adoptive Family*, w: *Adoption Factbook IV. The most comprehensive source for adoption statistics ration wide*, Alexandria 2007.
- Łukasiewicz R., *Prawna regulacja przysposobienia ze wskazaniem a problem handlu dziećmi*, „Monitor Prawniczy” 2016, nr 3.
- McDermott M.T., *Agency Versus Independent Adoption. The case for Independent Adoption*, „The Future of Children” 1993, vol. 3, nr 1.
- Miller-Wrobel G., Grotevant H.D., Kohler J.K., *Open Adoption: How Is It Working*, <https://www.cradle.org/sites/default/files/Publications/Article-20on-20Open-20Adoption.pdf> (4.08.2016).
- Reamer F.G., Siegel D.H., *Ethical Issues in Open Adoption: Implications for Practice, Families in Society*, „The Journal of Contemporary Social Service” 2007, vol. 88, nr 1.
- Siegel D.H., Smith S.L., Donaldson E.B., *Openness adoption. From Secrecy and Stigma to Knowledge and Connections*, Nowy Jork 2012.
- Sokołowski T., *Skutki prawne rozvodu*, Poznań 1996.
- Stelmachowski A., *Przysposobienie w polskim prawie rodzinnym*, Warszawa 1957.
- Stojanowska W., *Ochrona dobra dziecka rozwodzących się rodziców – „plan wychowawczy” według koncepcji stosowanej w USA i postulat przeniesienia jej na grunt polskiego prawa rodzinnego*, „Rodzina i Prawo” 2009, nr 12.
- Vandivere S., Malm K., Radel L., *Adoption in USA. A Chartbook Based on the 2007 National Survey of Adoptive Parents*, Waszyngton 2009.
- Łukasiewicz R., *Rozwiązania amerykańskie jako potencjalne źródło inspiracji dla polskiego prawa adopcyjnego*, Księga pokonferencyjna, Ogólnopolski Zjazd Kół Naukowych, Uniwersytet Rzeszowski (w druku).
- Walaszek B., *Przysposobienie w polskim prawie rodzinnym oraz w polskim prawie międzynarodowym prywatnym i procesowym*, Warszawa 1966.

Wilk A., *Co nowego w przysposobieniu? Nowelizacja prawa o przysposobieniu*, „Metryka” 2015, nr 2.

Winiarz J., *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2010.

Zegadło R., w: *Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz*, red. J. Wierciński, Warszawa 2014.

**POSSIBILITY OF CONTRACTUAL SHAPING LEGAL-FAMILY
RELATIONS BASED ON THE EXAMPLE OF BIOLOGICAL PARENTS’
CONTACT WITH THEIR ADOPTED CHILD. REMARKS
ON THE LEGAL-COMPARATIVE BACKGROUND**

Summary

The purpose of this publication is to analyze comparatively the Polish and American legal regulations concerning access to an adopted child by their biological parent. First of all, it is necessary to study if it is possible to create legal family relationship by an agreement within the Polish Family Law. In order to conducting research, it is necessary to present, in a general outline institution of open adoption and show legal implications of concluding postadoption contact agreement. This item of research enables us to answer the question if this inspiration of the American Law in that issue would be accurate.

Keywords: adoption, United States of America, contacts